

INSTITUT PRO DEMOKRACII A EKONOMICKOU ANALÝZU

projekt Národohospodářského ústavu AV ČR, v. v. i.

INSTITUT FOR DEMOCRACY AND ECONOMIC ANALYSIS

A Project of the Economic Institute of the Czech Academy of Sciences

# Přechod na střední školu, pití alkoholu a vliv vrstevníků na kouření mládeže

Únor 2016

FILIP PERTOLD

### Filip Pertold

Výzkumný pracovník a koordinátor v think tanku IDEA při CERGE-EI. V roce 2013 získal ocenění Neuron Impulse Prize. Působil též jako výzkumník na Aarhus University v Dánsku, ve Světové bance a na University of Illinois. Ve svém výzkumu se věnuje zejména vzdělávání, aplikované mikroekonomii, veřejné ekonomice, trhu práce, školství a zdraví.

A researcher and coordinator of IDEA think tank and at CERGE-EI. He was awarded Neuron Impulse Prize in 2013. He was also affiliated with Aarhus University in Denmark, World Bank and University of Illinois. Fields of Interest: Applied Microeconometrics, Public Economics, Education, Labour and Health Economics.

Upozornění: Tato studie reprezentuje pouze názory autorů, a nikoli oficiální stanovisko Národohospodářského ústavu AV ČR, v. v. i. či Centra pro ekonomický výzkum a doktorské studium UK v Praze (CERGE).

Warning: This study represents only the views of the authors and not the official position of the Charles University in Prague, Center for Economic Research and Graduate Education as well as the Economics Institute of the Czech Academy of Sciences, v. v. i.

Přechod na střední školu, pití alkoholu a vliv vrstevníků na kouření mládeže

Studie 2 / 2016

© Filip Pertold

Národohospodářský ústav AV ČR, v. v. i., 2015

ISBN 978-80-7344-365-8 (Národohospodářský ústav AV ČR, v. v. i.)

# Přechod na střední školu, pití alkoholu a vliv vrstevníků na kouření mládeže

ÚNOR 2016

FILIP PERTOLD

---

## Shrnutí

- Tato studie poskytuje podklad pro debatu o zákazu kouření v restauracích a zkoumá vliv vrstevníků na kouření a konzumaci alkoholu u mládeže.
- Z mladých lidí se často stávají každodenní kuřáci po přechodu ze základní na střední školu. Podle výsledků celoevropského šetření ESPAD<sup>1</sup> kouří v ČR přes 40 % mladých lidí, což je jedna z nejvyšších hodnot v EU.
- Studie využívá momentu přechodu studenta ze základní na střední školu k identifikaci síly vlivu vrstevníků na rozhodnutí mladých začít kouřit.
- Výsledky studie ukazují, že vliv nových spolužáků hraje významnou roli u mužů středoškoláků, zatímco kouření středoškolaček vrstevníky ovlivněno není. Pokud student přijde do třídy, kde polovina spolužáků jsou kuřáci, pak se mu zvýší pravděpodobnost závislosti na kouření o deset procent.
- Vliv spolužáků je nejsilnější u těch středoškoláků, kteří pravidelně navštěvují bary a restaurace a pijí alkohol. To znamená, že kouření mezi mládeží je do značné míry podpořeno pitím alkoholu v barech a restauracích. Tento závěr hovoří ve prospěch aktuálně diskutovaného zákazu kouření v barech a restauracích, nebo důslednější kontroly podávání alkoholických nápojů nezletilým.
- Výsledky také ukazují, že výběr střední školy má významný dopad nejen na získání znalostí a dovedností, ale také na kouření a spotřebu alkoholu, což má dopad i na dobu dožití a jiné indikátory kvality zdraví.

---

<sup>1</sup> Evropská školní studie o alkoholu a jiných drogách (ESPAD – European School Survey Project on Alcohol and Other Drugs)

# The effects of transition to secondary school, alcohol consumption and peer pressure on youth smoking

FEBRUARY 2016

FILIP PERTOLD

---

## Summary

- This study provides further evidence for the debate on a possible smoking ban in restaurants and investigates the influence of peer pressure on smoking habits and alcohol consumption among young people.
- Teenagers often start smoking on a daily basis after moving from primary to secondary school. The results of the pan-European survey ESPAD<sup>2</sup> indicate that more than 40% of young people in the Czech Republic smoke, which is one of the highest rates in the EU.
- This study looks at pupils' transition from primary to secondary school in order to identify the role peers play in young peoples' decisions to start smoking.
- The results of this study show that new classmates play a key role in influencing male secondary school students, but not their female counterparts. If half the students in a class smoke, a student entering that class is 10% more likely to become addicted to smoking.
- Classmates' influence is greatest among secondary school students who regularly visit bars and restaurants and drink alcohol. This means that youth smoking is to a certain extent encouraged by drinking alcohol in bars and restaurants. In other words, a ban on smoking in bars and restaurants, such as currently discussed, or stricter controls on the sale of alcohol to minors, could effectively reduce smoking among teenagers.
- The results also demonstrate that pupils' choice of secondary school has a significant knock-on effect not only on the skills and knowledge they gain, but also on smoking habits and their consumption of alcohol, which in turn affect their life expectancy and other health indicators.

---

<sup>2</sup> ESPAD – European School Survey Project on Alcohol and Other Drugs)

## Úvod

Spotřeba cigaret v Česku se dlouhodobě udržuje podle Českého statistického úřadu nad 2000 kusů na osobu a rok. To sice není v evropském prostoru výjimečné číslo, co však je zarážející, je kouření mladých lidí. Česká mládež doslova patří mezi rekordmany v kouření cigaret a pití alkoholu, a to dlouhodobě. Podle celoevropského šetření ESPAD přes 40 procent mladých tvrdí, že kouří a přes devadesát procent pravidelně pije alkohol. Oproti Polsku jsou tyto hodnoty téměř dvojnásobné a navíc se dlouhodobě nemění. Navíc mladí říkají, že je k obojímu velmi snadné se dostat a že obvykle konzumují v barech a restauracích.

Výsledky této studie ukazují, že kouření středoškoláků je ovlivněno kouřením jejich vrstevníků, čili že se studenti na středních školách kouření učí od spolužáků. Vliv vrstevníků je ale významný jen u chlapců, u dívek se neprokázal. Za použití stejné metodiky studie zkoumala i vliv vrstevníků na konzumaci alkoholu a došla k velmi podobným výsledkům. Zajímavé je, že vliv vrstevníků na kouření je silnější u těch studentů, kteří častěji chodí do barů a restaurací. To znamená, že pokud student chodí do hospody se spolužáky, kteří kouří, má výrazně vyšší pravděpodobnost se od nich kouření naučit, než student, který do hospody nechodí. Tento závěr je zásadní ve světle současné debaty o protikuřáckém zákoně v České republice.

Současná debata o zákazu kouření v restauracích základní fakta o kouření mládeže jakoby opomíjí nebo jim minimálně nedává velký význam. Debata se zatím obvykle nese v pravdivých, ale trochu vágních frázích, že „kouření, včetně toho pasivního, škodí zdraví“ versus „vlastníci restaurací mají právo zakazovat nebo nezakazovat, co se bude dít v jejich podniku“. Vyhodnotit, který z těchto pohledů na věc má více relevance je opravdu obtížné a v zásadě závisí pouze na světonázoru daného diskutujícího.

Co je však navíc celkem zjevně opomíjené, je fakt, že v této hře nejde ani tak o dospělou populaci, ale hlavně o mládež, která se chová trochu jinak než si připouštíme. Zejména jde o to, jak snadno se kouření mezi mladými lidmi rozšiřuje, kde se mládež obvykle schází a jak snadno si cigarety pořídí. Dlouhodobě alarmující vysoká čísla o kouření a pití alkoholu mezi mládeží naznačují, že kouření cigaret a závislost na nich vzniká často ve věku od 14 do 17 let, a to ve spojení s pitím alkoholu, které se často odehrává právě v hospodách.

Při zkoumání chování mládeže zdůrazňují sociologové i ekonomové důležitost sociálních interakcí mezi vrstevníky. Znat sílu vlivu vrstevníků na rozhodování mládeže o rizikovém chování je důležité při tvorbě politik zaměřených na omezení tohoto chování. Měřením toho, do jaké míry se čeští středoškoláci učí kouřit od svých nových spolužáků při přechodu ze základní na střední školu, se zabývá i tato studie.

Vliv vrstevníků má řadu různých vysvětlení a mechanismů, jak funguje v praxi. Každý si jistě vzpomene na nějaký příklad z vlastní zkušenosti, kdy třeba starší kamarádi přemlouvají ty mladší ke kouření a poskytují jim informace o tom, jak a kde sehnat cigarety a peníze na jejich nákup. Případně se chlapec nebo dívka snaží být součástí party, nebýt v něčem horší, když spolu vyrazí na diskotéku nebo do restaurace. A samozřejmě pokud je v restauracích dovoleno kouřit, je snadnější najít místo, kde k těmto negativním efektům může docházet a nákaza kouřením se rozšiřuje ještě rychleji.

Tato studie vychází z výzkumného článku *Tracking and Peer Effects in Smoking*. Výzkum využívá k identifikaci vlivu vrstevníků na kouření mladých moment přechodu studentů ze základní na střední školu. Vychází z dat ESPAD, která monitorují konzumaci cigaret, alkoholu a jiných drog u šestnáctiletých studentů, zhruba 7 měsíců po jejich vstupu na střední školu a umožňují rozlišit studenty, kteří denně kouřili již na základní škole a ty, kteří začali až na střední škole. Studie pracuje s definicí kouření Lundborga (2006), podle kterého je kuřákem člověk, který kouří denně, nebo téměř denně. Vrstevníky představují spolužáci ve stejné třídě na střední škole.

Studie též představuje novou identifikační strategii, ve které je při odhadu vlivu vrstevníků použit model rozhodování o výběru střední školy. Použití tohoto modelu spolu s možností rozlišit v datech studenty, kteří s kouřením začali již na základní škole, umožnilo překonat hlavní metodické problémy, které jsou s odhadováním vlivu vrstevníků spojené. Tyto problémy pramení z toho, že výskyt podobného chování ve skupině lidí nemusí nutně potvrzovat sociální interakci mezi členy skupiny (Manski, 1995; Angrist, 2014).

## **Metodika a data**

Základní ekonometrický postup pro odhad vlivu vrstevníků využívá lineární regresní analýzu, ve které stojí na levé straně jako nezávislá proměnná pravděpodobnost, že daný jedinec denně kouří. Na straně vysvětlujících proměnných stojí průměr

vykouřených cigaret ve skupině vrstevníků a soubor proměnných, definujících vlastnosti jednotlivce a vlastnosti skupiny vrstevníků (vzdělání rodičů, celistvost rodiny, výskyt kouření u starších sourozenců a další).

Odhad vlivu vrstevníků, vycházející z této rovnice, může být zkreslený ze tří důvodů: z důvodu existence problému zrcadlení, kvůli zkreslení, způsobeném samovýběrem a v důsledku možné existence opomenutých proměnných, souvisejících se specifickým postojem každé školy ke kouření.

Metodika v této studii se s uvedenými problémy vyrovnává změnou pravé strany rovnice regresní funkce, tedy úpravou některých vysvětlujících proměnných a přidáním nových.

### *Problém zrcadlení*

Problém zrcadlení je řešen nahrazením proměnné, vyjadřující kouření vrstevníků. Místo kouření vrstevníků v současnosti, tedy již na střední škole, používá studie informaci o kouření vrstevníků v době, kdy byli ještě na základní škole. Podobný přístup použili ve svých výzkumných studiích například Carrell a kol. (2013), Eisenberg a kol. (2013), Kremer a Levy (2008), nebo Clark a Loheac (2007). Použití retrospektivních dat jednoznačně určuje, kdo koho mohl svým chováním ovlivnit. Klíčový je zde předpoklad, že se většina spolužáků před nástupem na střední školu neznala a nemohlo tedy mezi nimi docházet k vzájemnému ovlivňování.

Tento předpoklad je v kontextu českého vzdělávacího systému reálný. Děti v České republice navštěvují základní školu podle místa svého bydliště, výběr střední školy je pak dán jejich preferencemi a výsledky přijímacího procesu. Vzhledem k tomu, že složení tříd na základní škole je z hlediska schopností žáků většinou velmi různorodé, žáci ze stejné třídy pokračují ve studiu na různých středních školách. Navíc i v případě, že se rozhodnou studovat na stejné střední škole a projdou přijímacím procesem, mohou být rozděleni do různých tříd. Pravděpodobnost, že se dva spolužáci ze základní školy potkají i na střední škole je tedy velmi malá.

### *Efekt sortování*

Zkreslení dané efektem sortování vzniká v případě, kdy zkoumaná skupina nebyla vytvořena náhodně, ale v jejím vzniku hrála roli nepozorovaná proměnná, která zároveň ovlivňuje míru kouření vrstevníků i rozhodnutí jednotlivce o tom, zda kouřit. Problém

tedy spočívá v tom, že studenti si mohou vybírat střední školu, jejíž stávající studenti vykazují jim podobné charakteristiky, které neumíme pozorovat, ale které souvisí s náchylností ke kouření.

Studie se s tímto problémem vyrovnává dvěma způsoby, díky kterým je schopna přímo kontrolovat nepozorované vlastnosti, společné studentům jednotlivých škol.

Zaprvé mezi vysvětlující proměnné přidává informaci o zkušenostech jednotlivce s cigaretami, alkoholem a marihuanou z období před nástupem na střední školu. Zahrnutí této proměnné zmenšuje možnost zkreslení, které by mohlo vzniknout v případě, že si žáci s určitou mírou zkušeností s rizikovým chováním budou vybírat stejné střední školy.

Zadruhé tento přístup využívá předpoklad, že uchazeči o střední školu si vytváří očekávání o postoji školy ke kouření na základě pozorování chování jejich současných studentů. Data o kouření studentů třetího ročníku jednotlivých středních škol jsou použita jako proxy proměnná za očekávání nových studentů ohledně jejich budoucích spolužáků. Tento postup vychází z předpokladu, že pokud má uchazeč o střední školu nepozorované vlastnosti, které způsobí, že se z něj pravděpodobně stane kuřák, bude se chtít zapsat na školu, kam chodí lidé s podobnými vlastnostmi a kteří vykazují podobnou tendenci k rizikovému chování.

Konečný model tedy obsahuje jako nezávislou proměnnou pravděpodobnost, že daný jednatel denně kouří. Vysvětlující proměnné jsou:

- kouření spolužáků v období před nástupem na SŠ;
- kouření starších spolužáků v době výběru střední školy;
- zkušenost jednotlivce s rizikovým chováním (kouření, alkohol, marihuana) v období před nástupem na SŠ;
- proměnné, definující charakteristiky jednotlivce;
- proměnné, definující charakteristiky vrstevníků.



Konečný model tedy obsahuje následující proměnné:

| Nezávislá proměnná                              | Vysvětlující proměnné  |
|---|--|
| pravděpodobnost, že daný jednatelce denně kouří | <b>kouření spolužáků v období před nástupem na SŠ</b>  |
|   | <b>Ostatní kontrolní proměnné</b>  |
|   | kouření starších spolužáků v době výběru střední školy   |
|   | zkušenost jednatelce s rizikovým chováním (kouření, alkohol, marihuana) v období před nástupem na SŠ |
|   | proměnné, definující charakteristiky jednatelce  |
| proměnné, definující charakteristiky vrstevníků |  |

Stejná metodika byla ve studii využita i pro posouzení vlivu vrstevníků na konzumaci alkoholu. Proměnné, týkající se kouření byly analogicky nahrazeny proměnnými o konzumaci alkoholu.

Studie využívá data Evropské školní studie o alkoholu a jiných drogách (ESPAD). V rámci tohoto šetření jsou dotazováni šestnáctiletí studenti středních škol ve 26 evropských zemích ohledně konzumace tabáku, alkoholu a dalších drog. Šetření je prováděno každé čtyři roky, pro účely této studie byla využita data z let 1999 a 2003. Data z těchto let obsahují informaci o studentech třetího ročníku jednotlivých škol, která je zásadní pro použitou metodiku.

## Výsledky a doporučení

Výsledkem studie je odhad vlivu vrstevníků na pravděpodobnost, že bude student prvního ročníku střední školy denně kouřit. Výsledky byly zpracovány zvlášť pro muže a ženy.

Hlavní výsledky studie prokazují, že mezi mladými muži mají vrstevníci významný vliv na rozhodnutí jednatelce o tom, zda kouřit, či ne. Konkrétně pokud student přijde do třídy, kde polovina studentů kouří, zvýší se pravděpodobnost, že začne kouřit o deset

procent. U mladých žen studie k podobnému závěru nedospěla, vliv vrstevnic není statisticky významný. K podobným výsledkům studie došla i v otázce konzumace alkoholu. Zde je opět významný vliv vrstevníků mezi muži, ale nikoli mezi ženami.

Zajímavá a z hlediska tvorby politik velmi důležitá je interakce mezi konzumací alkoholu a kouřením. Vliv vrstevníků na kouření studentů je silnější v kolektivech, které častěji konzumují alkohol v barech a restauracích.

Výsledky studie vedou k důležitým závěrům. Zaprvé, výběr střední školy má dopad nejen na rozvoj lidského kapitálu studentů, ale také na výskyt rizikového chování. To platí zejména v zemích, kde jsou studenti ve vzdělávacím systému brzy rozdělováni a segregováni do různých typů škol.

Zadruhé, veřejné politiky, usilující o snížení konzumace tabáku mezi středoškolskými studenty, mohou počítat s existencí sociálního multiplikátoru v populaci mladých mužů. V praxi to znamená, že pokud se v důsledku realizace konkrétní politiky zaměřené na snížení kouření podaří odradit od kouření jednoho středoškolského studenta, díky jeho vlivu na vrstevníky bude konečný dopad této politiky ještě větší.

Zatřetí, při tvorbě politik k prevenci a omezování rizikového chování mládeže je třeba brát v úvahu fakt, že kouření je mezi mládeží úzce spojeno s konzumací alkoholu. Tento závěr je zvláště důležitý v současné debatě o zavedení zákazu kouření v barech a restauracích. Na základě výsledků této studie lze předpokládat, že zavedení zákazu kouření v barech a restauracích bude mít významný dopad nejen na kouření, ale i na konzumaci alkoholu mezi mládeží. Stejně tak důsledné prosazování zákazu podávání alkoholu nezletilým může mít významný dopad i na výskyt kouření mezi nezletilými.

## Literatura

Angrist, J. (2014): *The Perils of Peer Effects*, Labour Economics, 30, 98-108

Carrell, S., Sacerdote B. and West J.E. (2013): *From Natural Variation to Optimal Policy? The Importance of Endogenous Peer Group Formation*, Econometrica, Volume 81, Issue 3, pages 855–882

Clark, A. and Lohaec, Y. (2007): *'It Wasn't Me, It Was Them!' Social Influence in Risky Behavior by Adolescents*, Journal of Health Economics, Vol. 26(4), 763-784

Eisenberg, D., Golberstein, E., Whitlock, J.L. (2014). *Peer Effects on Risky Behaviors: Evidence from College Roommates*. Journal of Health Economics 33(1): 126-138.

Kremer, M. and Levy, D. (2008): *Peer Effects and Alcohol Use among College Students*, Journal of Economic Perspectives, Vol. 22, No. 3, 189-206

Lundborg, P. (2006): *Having the Wrong Friends? Peer Effects in Adolescent Substance Use*, Journal of Health Economics, Vol. 25, 214-233

Manski, Ch. (1995): *Identification Problems in Social Sciences*, Harvard University Press: Cambridge, MA

## Předchozí publikace

- Leden 2016: Jiří Šatava. „Podpora rodin s dětmi daňově dávkovým systémem“
- Prosinec 2015: Libor Dušek, Jiří Šatava. „Zdanění vysokopříjmových osob“
- Prosinec 2015: Libor Dušek. „Hrozí opět přeplnění věznic? Predikce počtu vězňů v České republice“
- Prosinec 2015: Štěpán Jurajda, Stanislav Kozubek, Daniel Münich, Samuel Škoda. „Mezinárodní srovnání kvality publikačního výkonu vědních oborů v České republice“
- Listopad 2015: Mariola Pytliková. „Rozdíly ve výši výdělků ve vztahu k mateřství a dítěti v rodině“
- Listopad 2015: Klára Kalíšková. „Skills Mismatches in the Czech Republic“
- Listopad 2015: Jiří Šatava. „Pracovní aktivita po dosažení důchodového věku: Institucionální pobídky v České republice“
- Říjen 2015: Alena Bičáková, Klára Kalíšková. „Od mateřství k nezaměstnanosti: Postavení žen s malými dětmi na trhu práce“
- Září 2015: Jiří Šatava. „Working Beyond Pensionable Age: Institutional Incentives in the Czech Republic“
- Září 2015: Jana Bakalová, Radim Boháček, Daniel Münich. „Komparativní studie věku odchodu do důchodu v České republice“ (česká verze studie „A Comparative Study of Retirement Age in the Czech Republic“ z června 2015)
- Září 2015: Štěpán Jurajda, Daniel Münich. „Oborová publikační výkonnost výzkumných pracovišť v České republice v letech 2008-2012“ (studie obsahuje interaktivní internetový nástroj, pomocí kterého je možné zvolit obor či pracoviště a zobrazit řazení pracovišť dle preferovaného ukazatele)
- Září 2015: Daniel Münich, Mária Perignáthová, Lucie Zapletalová, Vladimír Smolka. „Platy učitelů českých základních škol: setrvale nízké a neatraktivní“
- Srpen 2015: Jan Švejnar. „Miliardáři versus lidé / Billionaires versus People“
- Červen 2015: Jana Bakalová, Radim Boháček, Daniel Münich. „A Comparative Study of Retirement Age in the Czech Republic“ (v angl. jazyce, srovnávací studie věku odchodu do důchodu v České republice)
- Květen 2015: Josef Montag, Lucie Zapletalová. „Bodový systém a jeho vliv na počet smrtelných nehod“
- Březen 2015: Vojtěch Bartoš. „(Ne)diskriminace žen při žádosti o zaměstnání v důsledku mateřství: Experiment“
- Prosinec 2014: Klára Kalíšková, Lucie Zapletalová. „Společným zdaněním k nižší zaměstnanosti žen“
- Říjen 2014: Ágota Scharle. „Co s ekonomickou neaktivitou v zemích Visegrádu?“
- Říjen 2014: Štěpán Jurajda, Daniel Münich, Lucie Zapletalová. „Vliv informací z volebních lístků na výsledky obecních a krajských voleb“
- Srpen 2014: Matěj Bajgar, Petr Janský. „Regionální rozdíly v kupní síle: Ceny, platy, mzdy a důchody“
- Červenec 2014: Štěpán Jurajda, Jiří Šatava. „Budete mít nárok na důchod?“
- Červen 2014: Daniel Münich, Miroslava Federičová. „Učení mučení, nebo škola hrou? Srovnání oblíbenosti školy a matematika pohledem mezinárodního šetření“
- Červen 2014: Petr Bouchal, Petr Janský. „Státní úředníci: Kolik jich vlastně je, kde a za kolik pracují?“
- Květen 2014: Klára Kalíšková, Daniel Münich. „Komu pomůže navrhované zvýšení slevy na dani na dítě?“

Březen 2014: Vilém Semerák. „Česká ekonomika pokračuje v růstu i v roce 2014“

Březen 2014: Miroslava Federičová, Daniel Münich. „Příprava na osmiletá gymnázia: velká žákovská steeplechase“

Březen 2014: Klára Kalíšková. „Ženy v českém finančním sektoru 1994-2012: nové pracovní příležitosti pro mladé a vzdělané“

Prosinec 2013: Daniel Münich, Tomáš Protivínský. „Dopad vzdělanosti na hospodářský růst: ve světle nových výsledků PISA 2012“

Prosinec 2013: Libor Dušek, Jiří Šatava. „Zdanění vysokých příjmů, reforma za reformou...“

Prosinec 2013: Libor Dušek, Klára Kalíšková, Daniel Münich. „Kdo a kolik odvádí do společné kasy? Zdanění příjmů ze zaměstnání a podnikání v českém systému“

Říjen 2013: Libor Dušek, Klára Kalíšková, Daniel Münich. „Co by od roku 2015 přinesla již schválená reforma přímých daní?“

Září 2013: Jiří Šatava. „Dopad rozvodu na příjmy v důchodu“

Červen 2013: Ondřej Schneider, Jiří Šatava. „Důchodový systém: scénáře budoucího vývoje“

Květen 2013: Ondřej Schneider, Jiří Šatava. „Dopady reformy I. důchodového pilíře po roce 1996 na starobní důchody jednotlivců“

Květen 2013: Petr Janský. „Účastníci penzijního připojištění“

Duben 2013: Martin Gregor. „Může záporný hlas ve volebním systému se dvěma mandáty zvýšit kvalitu kandidátů?“

Březen 2013: Pavel Hait, Petr Janský. „Kdo je nejvíce zasažen růstem cen? Rozdíly v inflaci pro různé domácnosti“

Prosinec 2012: Vilém Semerák. „Zachrání Čína české exporty? Studie“

Listopad 2012: Petr Janský. „Odhady dopadů změn DPH na domácnosti: porovnání dvou možných scénářů od roku 2013“

Říjen 2012: Pavla Nikolová, Ján Palguta, Filip Pertold, Mário Vozár. „Veřejné zakázky v ČR: Co říkají data o chování zadavatelů?“

Říjen 2012: Ondřej Schneider. „Jaký důchod nás čeká? Alternativy vývoje státního průběžného důchodového systému“

Říjen 2012: Ondřej Schneider, Jiří Šatava. „Český důchodový systém na rozcestí: Pro koho je výhodný přechod do druhého pilíře?“

Září 2012: Vilém Semerák. „Dopady makroekonomického vývoje ČR na krajské úrovni: možnosti pro aktivní hospodářskou politiku“ (studie pro potřeby Ekonomické rady Asociace krajů ČR)

Září 2012: Vilém Semerák, Jan Švejnar. „Možnosti pro aktivní hospodářskou politiku na krajské úrovni“ (studie pro potřeby Ekonomické rady Asociace krajů ČR)

Září 2012: Petr Janský, Zuzana Řehořová. „Česká pomoc rozvojovým zemím: nejen finanční rozvojová spolupráce“

Září 2012: Petr Janský, Zuzana Řehořová. „The Commitment to Development Index for the Czech Republic“ (výzkumný článek)

Září 2012: Daniel Münich, Jan Straka. „Být či nebýt učitelem: platy českých učitelů pohledem nákladů ušlých příležitostí a širší souvislosti“

Srpen 2012: Štěpán Jurajda, Daniel Münich. „Kde se v ČR dělá nejlepší výzkum“

Srpen 2012: Libor Dušek. „Kde hledat příčiny přeplněných věznic“

Červen 2012: Daniel Münich, Petr Ondko, Jan Straka. „Dopad vzdělanosti na dlouhodobý hospodářský růst a deficity důchodového systému“

Květen 2012: Klára Kalíšková, Daniel Münich. „Česky: Nevyužitý potenciál země“

Duben 2012: Libor Dušek, Petr Janský. „Očekávané dopady změn sazeb DPH na rozpočty krajů“

Březen 2012: Petr Janský, Daniel Münich. „Co když vláda nebude valorizovat starobní důchody? První odhady dopadů na relativní chudobu důchodců v ČR“

Únor 2012: Ondřej Schneider. „Rozpočtové instituce—evropské zkušenosti a aplikace na Českou republiku“

Únor 2012: Petr Janský, Ondřej Schneider. „(Ne)udržitelnost (dluhu) veřejných financí“

Prosinec 2011: Vilém Semerák, Jan Švejnar. „Evropská krize—Dopady měnové (dez)integrace na ČR“

Prosinec 2011: Vilém Semerák, Jan Švejnar. „Evropská krize—Špatná a ještě horší řešení“

Prosinec 2011: Vilém Semerák. „Evropská krize—Limity čínské podpory“

Srpen 2011: Ondřej Schneider. „Důchodové systémy v Evropě: Reformují všichni“

Červenec 2011: Petr Janský, Klára Kalíšková. „Jak sjednocení DPH kompenzovat rodinám s dětmi“

Květen 2011: Ondřej Schneider. „Penzijní dluh: Břímě mladých“

Květen 2011: Libor Dušek, Ondřej Schneider. „Poplatky penzijních fondů: Komentář“

Duben 2011: Jan Hlaváč, Ondřej Schneider. „Finanční výkonnost penzijních fondů ve střední Evropě: Proč jsou české fondy nejhorší?“

Březen 2011: Libor Dušek, Petr Janský. „Jak by sjednocení DPH na 17,5 % dopadlo na domácnosti a veřejné rozpočty“

Březen 2011: Libor Dušek, Petr Janský. „Přehled hlavních dopadů daňových změn na domácnosti a veřejné rozpočty“

Únor 2011: Libor Dušek, Petr Janský. „Jak by daňové změny dopadly na domácnosti a veřejné rozpočty“

Únor 2011: Libor Dušek, Petr Janský. „Dopady sjednocení sazeb DPH na 20 % na životní úroveň domácností“

Prosinec 2010: Libor Dušek, Petr Janský. „Odhad dopadů navrhovaných změn DPH na životní náklady domácností“

Září 2010: Libor Dušek, Vilém Semerák, Jan Švejnar. „Jak na státní rozpočet: Ekonomický přístup“

Květen 2010: Libor Dušek, Vilém Semerák, Jan Švejnar. „Jak inteligentně reformovat veřejné finance“

Září 2009: Vilém Semerák, Jan Švejnar. „New member countries' labour markets during the crisis. EU BEPA Policy Brief“

<http://idea.cerge-ei.cz/publikace>

---

DĚKUJEME VŠEM SPONZORŮM / WE THANK ALL OUR SPONSORS

---

**Deloitte.**



**KPMG**

**CYRRUS**

**PRICEWATERHOUSECOOPERS** 

**oskarplast**

**Antonín Fryč**  
generální ředitel  
**WAREX, s. r. o.**

**Petr Šrámek**  
advokát

---

IDEA se v rámci NHÚ podílí na aktivitách Strategie AV21  
IDEA by CERGE-EI participates in the Strategy AV21 activities

---



---

Přechod na střední školu, pití alkoholu a vliv vrstevníků na kouření mládeže

Studie Institutu pro demokracii a ekonomickou analýzu (IDEA)

## O IDEA

Institut pro demokracii a ekonomickou analýzu (IDEA) je nezávislý think-tank zaměřující se na analýzu, vyhodnocování a vlastní návrhy veřejných politik. Doporučení IDEA vychází z analýz založených na faktech, datech, jejich nestranné interpretaci a moderní ekonomické teorii.

IDEA je součástí akademického pracoviště CERGE-EI a vznikla z iniciativy a pod vedením prof. Jana Švejnara.

## Principy fungování IDEA

1. Vytváření shody na základě intelektuální otevřenosti – přijímání volné soutěže myšlenek, otevřenost podnětům z různých částí světa, přehodnocování existujících stanovisek vzhledem k novým výzvám.
2. Využívání nejvhodnějších teoretických a praktických poznatků – snaha o rozvinutí postupů na základě nejlepších teoretických i praktických poznatků (z České republiky i ze zahraničí).
3. Zaměření aktivit na vytvoření efektivní politiky a strategie České republiky – doplňovat akademické instituce vytvářením podkladů efektivním a operativním způsobem.

**Pokud chcete dostávat do své emailové schránky informace o připravovaných studiích a akcích IDEA, napište nám na [idea@cerge-ei.cz](mailto:idea@cerge-ei.cz)**

## About IDEA

The Institute for Democracy and Economic Analysis (IDEA) is an independent think-tank focusing on policy-relevant research and recommendations. IDEA recommendations are based on high quality data, objective evidence-based analysis, and the latest economic theories.

IDEA is led by its founder, Prof. Jan Švejnar, and forms part of the CERGE-EI research centre.

## IDEA's Working Principles

1. We build consensus on the basis of intellectual openness – we believe in a free competition of ideas, are open to initiatives from various parts of the world, and constantly review existing opinions in the light of new challenges.
2. We make use of the most appropriate theoretical and empirical findings, and strive to develop methods based on the best theoretical and practical knowledge (both from the Czech Republic and from abroad).
3. We focus on creating effective policy and strategy for the Czech Republic, complementing academic institutions by producing materials in a constructive, practical format.

**If you would like to receive regular information about the latest IDEA studies and events please subscribe to our mailing list by contacting [idea@cerge-ei.cz](mailto:idea@cerge-ei.cz)**



<http://idea.cerge-ei.cz>